

TURKIYE PLANLAMA OKULLARI BIRLIGI
THE ASSOCIATION of PLANNING SCHOOLS of TURKEY

**LİSANS DÜZEYİNDE AÇILACAK
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMLERİ İÇİN
GEREKLİ ASGARİ ÖLÇÜTLER**

TÜRKİYE PLANLAMA OKULLARI BİRLİĞİ

KASIM 2011

İçindekiler

GİRİŞ	3
1. TÜRKİYE’DE ŞEHİR PLANLAMA LİSANS EĞİTİMİ VE İSTİHDAMI	4
1.a. Türkiye’de Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri Lisans Kontenjanları ve Öğr. Sayıları	4
1.b. Türkiye’de Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri Lisans Mezuniyetleri ve mezunların istihdam olanakları.....	7
2. ŞEHİR PLANLAMA LİSANS EĞİTİMİ VERMEK İÇİN ASGARİ ÖLÇÜTLER	10
2.a. Şehir ve Bölge Planlama Lisans Eğitiminin Özellikleri.....	10
2.b. Şehir Planlama Lisans Eğitimi İçin Asgari Ölçütleri Nelerdir? Avrupa ve Amerika	13
2.b.1. Kontenjanlar ve öğretim kadrosu büyüklüğü.....	13
2.b.2. Fiziki altyapı ve donanıma dair ölçütler.....	14
2.b.3. Coğrafi ve finansal erişebilirlik ve kapasite.....	19
3. MEVCUT ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMLERİNİN LİSANS EĞİTİMİ VEREBİLME ÖLÇÜTLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	17
3.a. Öğretim kadrosu (öğretim üyesi ve görevlileri) yükü.....	17
3.b. Fiziki altyapı ve donanım.....	19
3.c. Coğrafi ve finansal erişim sorunları ve diğer sorunlar	23
4. SONUÇ	30

GİRİŞ

Ülkemizdeki üniversitelerde son on senede yedi adet şehir ve bölge planlama bölümü açılmış ve 2010 yılı itibariyle toplam şehir ve bölge planlama bölümü sayısı yirmiye ulaşmıştır. Halen on iki şehir ve bölge planlama bölümünde lisans düzeyinde eğitim verilmekte; ancak yeni açılanlar dahil tüm bölümlerin çoğunda öğretim kadrosu, fiziki altyapı ve donanım yetersizliğine bağlı sorunlar yaşanmaktadır. *Türkiye Planlama Okulları Birliği* (TUPOB), Türkiye'deki şehir ve bölge planlama (ŞBP) bölümlerinin 2004 yılında bir araya gelerek ortak sorunlarını ele almak ve eğitim ve araştırmaya yönelik işbirlikleri geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. TUPOB son yıllarda ŞBP bölümlerinin sayısındaki bu artışı ve takibinde, öğretim kadrosu ve fiziki altyapı ve donanım eksiklikleri olan yeni bölümlerde lisans eğitimine başlanmasını ve mevcut planlama bölümlerinin de benzeri eksikliklerinin iyileştirilmemesini endişe verici bulmaktadır.

TUPOB'un bu endişelerinin temelinde, ülkemizde ŞBP lisans eğitimi verebilmek için gereken öğretim kadrosu ve fiziki altyapıya dair asgari ölçütlerin ve bu ölçütleri içeren stratejik bir çerçeve planının olmaması yatmaktadır. Dolayısıyla, bu tür ölçütler olmaksızın açılmış ve açılacak bölümlerde verilen eğitimin kalitesinin ulusal ve uluslararası seviyenin altına düşme tehlikesi ve planlama lisans eğitimine ayrılan maddi ve akademik kaynakların parçacıl ve verimsiz bir şekilde harcanması tehlikesi vardır.

Halbuki lisans düzeyinde ŞBP eğitiminin özellikleri ve bu eğitimi verebilmek için gereken asgari öğretim kadrosu ve fiziki altyapı gereksinimleri, birçok meslek alanının lisans eğitimi ve gereksinimlerinden çok farklıdır. Bu rapor, ülkemizde lisans seviyesinde ŞBP eğitimi verebilecek yükseköğretim kurumlarının niteliklerine dair stratejik bir çerçeve geliştirilmesi gerektiği inancıyla hazırlanmıştır. Buna katkı koymak üzere rapor, bir ŞBP bölümünün lisans düzeyinde eğitim verebilmesi için ne tür ve hangi seviyelerdeki ölçütleri karşılaması gerektiğini ele almaktadır.

Öğretim kadrosu ve fiziki altyapıya dair geliştirilecek bu ölçütler, lisans düzeyinde gerek yeni ŞBP bölümlerinin açılabilmesi gerekse mevcut bölümlerin eğitimlerine üst seviyede devam edebilmesi için bir eşik niteliğindedir. TUPOB'un bu raporu,

- (i) lisans seviyesinde eğitim verecek bir ŞBP bölümünün varlığı için gerekli asgari ölçütleri belirlemeyi,
- (ii) bu ölçütlere dayanarak mevcut planlama bölümlerinin durumunu değerlendiren tespitler yapmayı ve
- (iii) yeni veya mevcut ŞBP bölümlerinin lisans eğitimi vermek üzere niceliksel ölçütler üzerinden nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair yol göstermeyi amaçlamaktadır.

Raporun *Birinci Kısım*, ülkemizdeki ŞBP bölümlerinin lisans öğrenci ve mezuniyet sayıları ile kamu ve özel sektörün şehir plancıları için mevcut istihdam olanaklarını karşılaştırarak öncelikle "*Türkiye'de lisans eğitimi veren yeni bir ŞBP bölümü gerekiyor mu?*" sorusuna cevap aramaktadır. *İkinci Kısım*, şehir ve bölge planlama lisans eğitiminin yapılabilmesi için gerekli asgari ölçütleri belirlemeye yöneliktir. Bunun için, bu eğitimin kendine has özelliklerini sıralamakta ve yurtdışındaki başarılı örnekler ve TUPOB üyesi ŞBP bölümlerinin görüşleri üzerinden yeni ŞBP açmak için gerekli ölçütleri belirlemektedir. *Üçüncü Kısım*, bu ölçütlere dayanarak mevcut ŞBP bölümlerinin durumunu değerlendirmektedir. *Sonuç Kısım*, raporun

ortaya koyduğu niceliksel ölçütler üzerinden lisans eğitimi veren ve verecek olan ŞBP bölümlerinin nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair değerlendirme yapmaktadır.

1. TÜRKİYE’DE ŞEHİR PLANLAMA LİSANS EĞİTİMİ VE İSTİHDAMI

1.a. Türkiye’de Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri Lisans Kontenjanları ve Öğrenci Sayıları

Toplam sayısı yirmiye ulaşmış olan ŞBP bölümlerinden on iki tanesi lisans eğitimi vermektedir (*Tablo 1*). Bu on iki bölümün birçoğunda lisansüstü eğitim de verilirken, diğer iki bölümde (MÜ ve GYTE) sadece lisansüstü eğitim vardır (*Tablo 2*).

Tablo 1: ŞBP bölümlerinin kuruluş yılları ve lisans eğitimine başlama tarihleri.

Planlama Bölümü Olan Üniversiteler	Kuruluş Yılı	ŞBP Lisans Eğitimine Başlama Yılı	Üniversitenin Kurulduğu Kent
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)	1961	1961	Ankara
Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ)	1979	1979	İzmir
Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ)	1982	1982	İstanbul
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ)	1982	1982	İstanbul
İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)	1982	1983	İstanbul
Gazi Üniversitesi (GÜ)	1984	1984	Ankara
Selçuk Üniversitesi (SÜ)	1994	1994	Konya
Erciyes Üniversitesi (EÜ)	1993	1999	Kayseri
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE)	1995	1998	İzmir
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü (GYTE)	1995	-	Kocaeli
Yüzüncü Yıl Üniversitesi (YYÜ)	1997	-	Van
Mersin Üniversitesi (MÜ)	1999	2011	Mersin
Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ)	2001	2005-2006	Isparta
Bozok Üniversitesi (BÜ)	2003-2004	2003	Yozgat
Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ)	2003	2005	Trabzon
Abant İzzet Baysal Üniversitesi (İBÜ)	2006	-	Bolu
Pamukkale Üniversitesi ^(a)	2007	2012 ^(a)	Denizli
Çanakkale Onsekiz Mayıs Üniversitesi(ÇOMÜ)	2008	-	Çanakkale
Gaziantep Üniversitesi (GANTEP)	2006	-	Gaziantep
Amasya Üniversitesi (AÜ)	2009	-	Amasya

(a): Üniversitenin internet sayfasında 2012 yılında şehircilik eğitimine başlanacağı belirtilmiştir.

Türkiye’de lisans düzeyinde şehir ve bölge planlama eğitimine ilk olarak 1961 yılında Ankara’da kurulan Orta Doğu Teknik Üniversite’nde (ODTÜ) başlanmıştır. ODTÜ’yü 1979 ve 1984 yılları arasında İzmir, İstanbul ve Ankara’da kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ), Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ), İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ve Gazi Üniversitesi’nde (GÜ) açılan planlama bölümleri takip etmiştir. Ortalama otuz seneyi aşkın bir süredir lisans düzeyinde planlama eğitimi veren bu bölümler, Türkiye’nin nüfusça en büyük ilk üç kentinde açılmıştır. Böylece, bu ŞBP bölümlerinin gerek öğretim kadrosunun gerekse öğrencilerinin araştırma ve eğitimleri için gerekli kentsel deneyimi yaşamalarına olanak sağlanmıştır. “İlk grup” denebilecek bu planlama

bölümlerini, “ikinci grup” denebilecek ve 1994 yılından 2008 yılına kadar açılan onüç tane daha ŞBP bölümü takip etmiştir. Ancak bu ikinci grubun sadece altı tanesinde lisans düzeyinde eğitime başlanmıştır. Bu bölümler için il düzeyindeki yer seçiminde, çoğunlukla Ankara-İstanbul-İzmir kentleri dışındaki farklı büyüklükteki kentlerin ön plana çıktığı görülür. Farklı olarak, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) ve sadece lisansüstü eğitimi olan Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü (GYTE) planlama bölümlerinin sırasıyla İzmir ve İstanbul’un etki alanlarında ancak ilgili kente yaklaşık 50 km civarındaki mesafe uzaklıkta yerleştiği görülmektedir (*Tablo 1*).

Tablo 2. Şehir ve bölge planlama bölümlerinin lisansüstü eğitim programları

Kurum Adı	Yüksek Lisans Program Adı	Doktora Program Adı
Bozok Ü.		
Gazi Ü.	Şehir ve Bölge Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
Selçuk Ü.	Şehir ve Bölge Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
KTÜ	Şehir ve Bölge Planlama	
YTÜ	Kentsel Koruma ve Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
	Kentsel Mekan Organizasyonu ve Tasarım	
	Kentsel Dönüşüm ve Planlama	
	Peyzaj Planlama	
İYTE	Şehir Planlama	Şehir Planlama
	Kentsel Tasarım	
MSGSF	Kentsel Planlama	Şehircilik
	Kentsel Tasarım	
	Kentsel Koruma	
İTÜ	Şehir Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
	Bölge Planlama	
ODTÜ	Kentsel Tasarım	Şehir ve Bölge Planlama
	Şehir Planlama	
	Bölge Planlama	
DEÜ	Kentsel Tasarım	Kentsel Tasarım
	Şehir ve Bölge Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
SDÜ	Kentsel Tasarım	
	Kentsel Planlama	
GYTÜ	Şehir ve Bölge Planlama	Şehir ve Bölge Planlama
Erciyes Ü.	Kentsel Tasarım	
	Şehir Planlama	
Mersin Ü	Şehir ve Bölge Planlama	

Planlama bölümleri arasındaki bu farklılıklara rağmen, günümüzde tüm bölümlerin ortak yaşadığı ve eğitim kalitelerini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki gelişmelerden birisi, özellikle 2008 yılı sonrası bölümlerin lisans öğrencisi kontenjan sayısındaki artışlardır. Son iki senedeki bu artışlar, bazı bölümler için iki katı değerinde olmuştur. Örneğin, KTÜ planlama bölümünün genel öğrenci kontenjanı 2004 yılında 25 öğrenci iken, 2010 yılında aynı kontenjan 45 kişiye çıkartılmıştır. Aynı şekilde İYTE’nin 30 kişilik lisans öğrenci kontenjanı 58 öğrenciye çıkartılmıştır (*Tablo 3*). Böylece 2008 yılından itibaren toplam şehir planlama lisans öğrenci kontenjanı 560’dan 648’e ulaşmıştır. Diğer bir deyişle, mevcut bölümlere yaklaşık 100 kişilik bir kontenjan eklenmiştir.

Tablo3: Yıllar itibariyle lisans eğitimi veren ŞBP bölümleri öğrenci kontenjanları.

Üniversiteler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ODTÜ	50	50	50	30	30	30	50
DEÜ	40	40	50	50	60	60	65
YTÜ	60	60	50	50	60	60	60
MSGSÜ	40	40	50	50	60	60	60
İTÜ	60	60	60	60	70	70	70
GAZİ Ü.	50	50	50	50	60	60	60
SELÇUK Ü.	40	40	40	40	50	50	55
ERCİYES Ü	40	40	40	40	50	50	55
İYTE	30	30	30	30	30	30	58
SDÜ	-	20	30	30	30	30	35
BOZOK Ü.	30	30	30	30	30	30	35
KTÜ	-	25	25	25	30	40	45
Minimum	30	25	25	25	30	30	45
Maximum	60	60	60	60	70	70	70
TOPLAM	440	485	505	485	560	570	648

Kaynak: ÖSYM web sayfası, 2004-2010 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzları.

ŞBP bölümleri lisans öğrenci kontenjanlarındaki artışlar, her bir bölümünün lisans düzeyinde öğrenim gören toplam öğrenci sayısını da (Tablo 4) artış yönünde etkilemektedir.

Tablo 4: Lisans eğitimi veren planlama bölümlerinin sınıflara göre ve toplam öğrenci sayıları (2008-2009 öğretim yılı)

	BÜ	GÜ	SÜ	KTÜ	YTÜ	İYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEU	SDÜ	ERÜ
Hazırlık (2010-olası)	35	60	55	45	60	58	60	70	50	65	35	54
Hazırlık (2009)	-	55	29	-	28	34	-	43	51	8	3	-
1.Sınıf	27	75	51	32	66	37	68	82	52	106	32	48
2.sınıf	27	47	37	25	55	23	66	58	63	65	29	62
3.sınıf	27	45	41	24	57	24	57	52	44	46	23	56
4.sınıf	25	33	74	29	157	14	57	47	65	62	11	54
Toplam (hazırlık hariç)	106	200	203	110	335	98	248	239	224	279	95	220

Tablo 4'deki verilerin 2009 yılı itibariyle olduğu hatırlanırsa, 2009 yılı sonrası kontenjan artışı yaşayan bölümlerde (ODTÜ, DEU, SÜ, EÜ, İYTE, SDÜ, BÜ, ve KTÜ) 2011 yılı itibariyle öğrenci yüklerinde artış yaşanacağı ortadadır.

1.b. Türkiye'de Şehir Planlama Bölümleri Lisans Mezuniyetleri ve Mezunların İstihdam Olanakları

Bölümlerdeki lisans öğrencisi kontenjan büyüklüğü ve artışları, hiç şüphesiz ki bölümlerin her seneki mezun sayısını da (Tablo 5) etkilemektedir. 2009 yılı itibariyle lisans eğitimi veren on iki planlama bölümünden on tanesi mezun vermiştir. Bütün bölümlerin 2004-2009 yılları arasındaki toplam mezun sayısı 1,459'dur. Yıllar itibariyle bakıldığında 2004-2009

arası ortalama yıllık mezun sayısının 292 olduğu görülmektedir. Ancak 2008 yılı sonrası yaşanan toplam 100 kişilik kontenjan artışı da düşünülürse (Tablo 3), 2015 yılı ve sonrasında yıllık mezuniyet sayısının 390 civarında olacağı çok açıktır.

Her ne kadar lisans öğrenci kontenjan sayısı ve mezun sayısındaki bu artışları ülkedeki üniversite seviyesinde eğitilmiş nüfusun artışı olarak değerlendirmek mümkün olsa da; ŞBP bölümlerindeki bu kontenjan ve ileri yıllardaki mezun sayısındaki artışların (ŞBP bölüm sayılarında olduğu gibi) çok önemli sakıncaları olduğu vurgulanmalıdır. Gerek mevcut eğitim kalitesi ve olanakları gerekse ülkedeki şehir planlama lisans mezunları için istihdam olanakları düşünülerek cevaplanması gereken öncelikli soru şudur: Yeni planlama bölümü açılmalı mıdır ve/veya kontenjan artışları yapılmalı mıdır? Bu raporun bir sonraki kısmında detaylandırıldığı gibi; ŞBP bölümlerinin lisans düzeyinde öğrenci kontenjanının artırılması, gerek bu eğitimin kendine has ve uygulama ağırlıklı özelliklerinden, gerekse mevcut ve yeni artan öğrenci sayısı ile oluşan eğitim-öğretim yükünü taşımak üzere öğretim kadrosu büyüklüğünün ve fiziki altyapı seviyesinin iyileştirilmemesi sebepleriyle üniversite eğitim kalitesinde sıkıntılar yaşanabilir ve yaşanmaktadır

Tablo 5: Lisans eğitimi veren planlama bölümlerinin mezuniyet sayısı (2004-2009)

Kurum Adı	2004 - 2005	2005 - 2006	2006 - 2007	2007 - 2008	2008 - 2009	Toplam	Yıllık Ortalama
ODTÜ	36	42	31	32	36	177	35
DEU	33	34	22	46	43	178	36
YTÜ	53	42	53	57	17	222	44
MSGSF	38	24	42	38	38	180	36
İTÜ	34	38	46	45	40	203	41
Gazi Ü.	48	32	40	55	24	199	40
Selçuk Ü.	28	29	34	32	33	156	31
İYTE	28	18	8	20	18	92	18
Bozok Ü.	-	-	-	9	26	35	7
KTÜ	-	-	-	-	17	17	17
Erciyes Ü.	2	26	22	43	36	129	26
TOPLAM	298	259	276	334	292	1459	292

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Türkiye'deki şehir planlama lisans mezunları için istihdam alanlarına bakıldığında; ön plana kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ve özel bürolar çıkmaktadır. Şehir plancısı istihdam eden başlıca kamu kurumları Bakanlıklar, Bakanlıklara ve Başbakanlığa bağlı kurumlar, büyükşehir ve ilçe belediyeleridir. TUBOP 6. Dönem Başkanlığı'nın 2010 yılı içinde

bu kurumlara gönderdiği ve bünyelerindeki şehir plancısı istihdam etme olanaklarında dair *Anket*'e, bu kurumlar *Tablo 6*'daki, *Tablo 7*'deki ve *Tablo 8*'deki gibi cevap vermiştir.¹

Tablo 6: Şehir planlama lisans mezunu istihdam eden Bakanlıklar ve Bakanlıklara bağlı kurumlar (2010 yılı).

Kurum Adı	Merkez Teşkilatı		Taşra Teşkilatı		TOPLAM	
	Kadro	Çalışan ŞP	Kadro	Çalışan ŞP	Kadro	Çalışan ŞP
Ulaştırma Bakanlığı	BY	2	0	0	BY	2
Sağlık Bakanlığı	0	0	0	0	0	0
Adalet Bakanlığı	1	0	BY	BY	1	0
Dışişleri Bakanlığı	0	0	0	0	0	0
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	BY	2	BY	BY	BY	2
Çevre ve Orman Bakanlığı	17	17	38	38	55	55
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.	0	0	0	0	0	0
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	1	1	0	0	1	1
Milli Eğitim Bakanlığı	0	0	0	0	0	0
Maliye Bakanlığı	BY	1	BY	13	BY	14
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı	BY	63	BY	91	BY	154
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	6	6	4	4	10	10
Milli Savunma Bakanlığı	1	0	0	0	1	0
Kültür ve Turizm Bakanlığı	BY	BY	BY	BY	BY	BY
Bşb. Devlet Planlama Teşk. Müsteşarlığı	BY	16	BY	BY	BY	16
Bşb. Özelleştirme İdaresi Bşk.	0	0	TTY	TTY	TTY	0
Bşb. Toplu Konut İdaresi Bşk.	BY	25	TTY	TTY	TTY	25
Çevre ve Orman Bk. Özel Çev. Kor. Kr. Bşk.	15	15	10	10	25	25
Başbakanlık Vakıflar Genel Müd.	3	3	8	8	11	11
Sosyal Güvenlik Kurumu Bşk.	0	0	0	0	0	0
Bşb. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Bşk.	BY	BY	BY	BY	BY	BY
Bşb. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Bşk.	4	4	3	3	7	7
TOPLAM	48	155	63	167	111	322

ŞP: Şehir plancısı TTY: Kurumun taşra teşkilatı yok. BY : Bilgi yok.

2010 yılı itibariyle Bakanlıklar ile Bakanlıklara ve Başbakanlığa bağlı kurumlarda çalışan toplam kadro sayısına ve toplam çalışan sayısına dair veri, kurumların eksik yanıtlarından dolayı (BY= *Bilgi yok*) eksiktir. İller bankası Bölge Müdürlükleri ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarında istihdam edilen şehir plancısı sayısına ulaşamamıştır. (*İller bankasının kapatılması planlanmaktadır*). Mevcut bilgilere göre, Bakanlıklar ile Bakanlıklara ve Başbakanlığa bağlı kurumlarda çalışan toplam şehir plancı sayısı 322'dir.

¹ Araştırma yapıldığı tarihteki eksik verilerin varlığı ve raporun sonuçlandırılması sürecinde yeni yasal düzenlemelerle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi alanların çalışabileceği yeni kurumların oluşturulmuş olmasından dolayı bu ve benzer listeler güncellenmesi TUPOB çalışmaları kapsamında devam edecektir.

Tablo 7: Şehir planlama lisans mezunu istihdam eden İl Özel İdareleri (2010 yılı).

	KURUM ADI	Kadro Sayısı	Çalışan Sayısı	Boş Kadro
1	Adana	BY	BY	BY
2	Adıyaman	BY	BY	BY
3	Afyonkarahisar İl Özel İdaresi	2	1	1
4	Ağrı İl Özel İdaresi	2	1	1
5	Aksaray İl Özel İdaresi	1	0	1
6	Amasya İl Özel İdaresi	1	1	0
7	Ankara İl Özel İdaresi	4	3	1
8	Antalya İl Özel İdaresi	3	2	1
9	Ardahan	BY	BY	BY
10	Artvin	BY	BY	BY
11	Aydın İl Özel İdaresi	1	1	0
12	Balıkesir İl Özel İdaresi	1	0	1
13	Bartın İl Özel İdaresi	1	1	0
14	Batman İl Özel İdaresi	0	0	0
15	Bayburt İl Özel İdaresi	1	0	1
16	Bilecik İl Özel İdaresi	1	0	1
17	Bingöl İl Özel İdaresi	0	0	0
18	Bitlis İl Özel İdaresi	1	0	1
19	Bolu İl Özel İdaresi	1	1	0
20	Burdur İl Özel İdaresi	1	1	0
21	Bursa	BY	BY	BY
22	Çanakkale İl Özel İdaresi	1	1	0
23	Çankırı İl Özel İdaresi	1	0	1
24	Çorum İl Özel İdaresi	1	0	1
25	Denizli İl Özel İdaresi	1	1	0
26	Diyarbakir İl Özel İdaresi	1	1	0
27	Düzce İl Özel İdaresi	1	1	0
28	Edirne İl Özel İdaresi	2	1	1
29	Elazığ İl Özel İdaresi	1	1	0
30	Erzincan İl Özel İdaresi	1	1	0
31	Erzurum İl Özel İdaresi	1	1	0
32	Eskişehir İl Özel İdaresi	1	1	0
33	Gaziantep İl Özel İdaresi	1	1	0
34	Giresun İl Özel İdaresi	1	0	1
35	Gümüşhane	BY	BY	BY
36	Hakkari İl Özel İdaresi	0	0	0
37	Hatay İl Özel İdaresi	2	1	1
38	Iğdır İl Özel İdaresi	1	1	0
39	Isparta İl Özel İdaresi	1	1	0
40	İstanbul İl Özel İdaresi	6	6	0
41	İzmir İl Özel İdaresi	3	3	0
42	K.maraş İl Özel İdaresi	4	2	2
43	Karabük İl Özel İdaresi	1	0	1
44	Karaman	BY	BY	BY
45	Kars İl Özel İdaresi	1	1	0
46	Kastamonu İl Özel İdaresi	1	1	0
47	Kayseri İl Özel İdaresi	1	1	0
48	Kırıkkale İl Özel İdaresi	1	1	0
49	Kırklareli İl Özel İdaresi	2	0	2
50	Kırşehir	BY	BY	BY
51	Kilis İl Özel İdaresi	0	0	0
52	Kocaeli İl Özel İdaresi	0	0	0

53	Konya İl Özel İdaresi	2	2	0
54	Kütahya İl Özel İdaresi	1	1	0
55	Malatya İl Özel İdaresi	1	1	0
56	Manisa İl Özel İdaresi	2	2	0
57	Mardin İl Özel İdaresi	1	1	0
58	Mersin İl Özel İdaresi	1	1	0
59	Muğla İl Özel İdaresi	4	4	0
69	Muş	BY	BY	BY
61	Nevşehir İl Özel İdaresi	1	1	0
62	Niğde İl Özel İdaresi	1	1	0
63	Ordu İl Özel İdaresi	1	1	0
64	Osmaniye İl Özel İdaresi	1	1	0
65	Rize İl Özel İdaresi	1	1	0
66	Sakarya İl Özel İdaresi	1	1	0
67	Samsun İl Özel İdaresi	1	1	0
68	Siirt İl Özel İdaresi	1	0	1
69	Sinop İl Özel İdaresi	1	1	0
70	Sivas İl Özel İdaresi	1	1	0
71	Şanlıurfa İl Özel İdaresi	2	2	0
72	Şırnak İl Özel İdaresi	0	0	0
73	Tekirdağ İl Özel İdaresi	1	1	0
74	Tokat İl Özel İdaresi	1	1	0
75	Trabzon İl Özel İdaresi	1	1	0
76	Tunceli İl Özel İdaresi	1	0	1
77	Uşak	BY	BY	BY
78	Van İl Özel İdaresi	2	0	2
79	Yalova İl Özel İdaresi	1	0	1
80	Yozgat İl Özel İdaresi	1	1	0
81	Zonguldak İl Özel İdaresi	1	1	0
	TOPLAM	91	67	24

İl Özel İdarelerinde çalışan şehir plancısı kadrosu 91, halen bu kadrolarda istihdam edilen şehir plancısı sayısı ise 67'dir. Bu durumda 24 kadro boş durumda bulunmaktadır (*10 İl Özel İdaresinden henüz konuya ilişkin yanıt alınmamıştır*) (Tablo 7).

TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Merkezi'nin yaptığı Anket'e ise, 3234 belediyeden (büyükşehir ve ilçe belediyeleri) toplam 400 tanesi cevap vermiştir. Bu cevaplara göre; 2010 yılı itibariyle belediyelerde toplam şehir plancısı kadro sayısı 235, kadrolu çalışan sayısı 45 iken 657 sayılı Kanun'un 4/B Maddesi uyarınca çalışan sayısı 16 ve sözleşmeli çalışan sayısı 91'dir (Tablo 8).

Tablo 8: Belediyelerde çalışan şehir plancısı sayısı (2010 yılı).

Mevcut Kadro	Kadrolu çalışan	657_4-B Uyarınca çalışan	Sözleşmeli çalışan	Hizmet sözleşmeli çalışan	İhtiyaç duyulan personel	Kadro talebi
235	45	16	81	10	49	4

Özel sektörde çalışan şehir plancısı sayısına dair bilgiye, TMMOB Şehir Plancıları Odası'nca tescilli özel büro sayısı üzerinden ulaşılmıştır. Buna göre 2009 yılında tescilli

yenilenmiş özel büro sayısı 542 iken 2010 yılı için bu sayı Ekim 2010 itibariyle 532'dir. (2010 yılı tescil yenileme işlemleri halen devam etmektedir).

Planlama bölümlerinin lisans düzeyinde mevcuttaki mezuniyet sayıları ile mevcuttaki kamu ve özel kurumlardaki mevcut şehir plancısı boş kadroları karşılaştırıldığında, hem mevcut bölümlerdeki öğrenci kontenjan artışlarının hem de yeni bölüm açılmasının, gelecek yıllarda diplomalı ama işsiz şehir plancısı sayısında artışa neden olacağı açıktır. **Yeni bölüm açmak yerine önemli olan; mevcut şehir ve bölge planlama bölümlerinin eğitim, öğretim üyesi kadrosu, fiziki altyapı ve donanımına dair sorunlarının incelenmesi ve çözümler üretilmesi, buldukları kent ve bölgeye katkılarının ve mezunlarının iş bulabilme olanaklarının artırılması için çaba harcanmasıdır.**

2. ŞEHİR PLANLAMA LİSANS EĞİTİMİ VERMEK İÇİN ASGARI ÖLÇÜTLER

Raporun bu kısmında, lisans düzeyinde ŞBP eğitimi verebilmek için bölümlerin sağlaması gereken asgari ölçütlerin belirlenmesinde öncelikle, şehir planlama lisans eğitiminin kendine has özellikleri ve dolayısıyla gereksinimleri tariflenecektir. Ardından başarılı şehir planlama bölümlerinin yurtdışı örneklerine ve bu eğitimi ülkemizde veren TUPOB üyelerinin görüş ve tecrübelerine dayanarak bu gereksinimler detaylandırılacaktır.

2.a. Şehir ve Bölge Planlama Lisans Eğitiminin Özellikleri

Dünyada ve ülkemizdeki şehir ve bölge planlamanın lisans eğitiminin diğer eğitim alanlarından farklılaşan özellikleri ve dolayısıyla öğretim kadrosu ve fiziksel altyapı ve donanım açısından farklılaşan gereksinimleri vardır.

Bu farklı özelliklerin başlıcası, “stüdyo eğitimi” veya “stüdyo” diye adlandırılan ve mimarlık, endüstri ürünleri tasarımı gibi meslek alanlarının da merkezinde olan tasarım, plan ve proje geliştirme ve uygulama ağırlıklı eğitimin olmasıdır. Şehir planlama stüdyo dersleri, her yarıyıldaki bir tane olmak üzere toplam sekiz adettir ve bölüm ders programının en çok ders saati olan uygulama ve teorik dersleridir. Ancak öğretim elemanının stüdyosundaki öğrenci “uygulamalarını” (veya plan ve tasarım projelerini) takibi, örneğin, bir kimya laboratuvarındaki öğrenci çalışmalarını takipten farklıdır. Her bir planlama stüdyosundan sorumlu öğretim elemanı, öğrenci ve/veya öğrenci çalışma gruplarıyla yüzyüze görüşerek öğrenci proje ve çalışmalarına yorum ve eleştiriler yapmalı ve o projenin nasıl geliştirilebileceğine dair yol göstermelidir. Bu durum, öğretim elemanının bir ders saatinde ilgilenebileceği proje (yani öğrenci) sayısının kısıtlı olduğunu; ve o stüdyo dersindeki her bir öğrenciden o stüdyonun her bir öğretim elemanının sorumlu olduğu düşünüldüğünde, bir stüdyo dersindeki öğrenci sayısının bir üst limiti olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu arada, ŞBP stüdyo eğitiminin verildiği derslik, diğer derslik alanlarından farklı koşullar gerektirmektedir. Stüdyoda, her bir stüdyo öğrencisinin bir çizim masası ve bu masanın da geniş ebattaki şehir planlarını üzerinde rahatlıkla çalışabilecek büyüklüğü olmalıdır. Bu durum ise her bir stüdyonun, azami sayıdaki öğrenciye çizim masalarıyla birlikte çalışma ortamı sunacak büyüklükte olması gerektiğini önermektedir. Yanısıra, stüdyo ortamının fiziksel kalitesi ve çalışma konforu da haftanın yedi günü ve gecesi sağlanmalıdır. Çünkü uygulama ağırlıklı

olan stüdyo eğitimi, öğrencisi için sadece ders saatlerine kısıtlı değildir; öğrenciler ders saatleri dışında da (akşam, gece ve hafta sonları dahil) stüdyoları hem bireysel hem de grup projelerini yapmak üzere çalışma ortamları olarak kullanmaktadır. Özellikle ŞBP stüdyoları, diğer tasarım (mimarlık, endüstri tasarımı vb.) stüdyolarından farklı olarak, bazı projeler üzerinde öğrencilerin grup olarak çalışmasını teşvik ederek meslek ortamına hazırlanmasını amaçlamaktadır. Öğrencilerin biraraya gelerek grup projelerini geliştirebilecekleri temel çalışma mekanları, stüdyolardır. Dolayısıyla, stüdyoların fiziki (ışık, ısıtma, ses yalıtım, elektrik, vb.) altyapı ve çalışma koşulları da asgari seviyeleri karşılamalıdır.

Günümüzde teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi şehir planlama eğitimini de etkilemiştir. Değişen teknolojiye paralel olarak kamu ve özel sektördeki iş olanakları, artık planlama mezunlarının hem özellikle bilgisayar odaklı genel teknolojik birikime hem de özellikle planlama, tasarım ve coğrafi bilgi sistemleri ile ilgili bilgisayar yazılımlarına bilgi, yeti ve tecrübe olarak hakim olmasını beklemektedir. Dolayısıyla, şehir planlama bölümlerinin günümüz istihdam ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve yurtdışındaki benzer bölümlerin seviyesinde kalabilmesi için, planlama eğitimini artık asgari olarak planlama ve ilgili tasarım alanlarına dair yazılımların lisanslı olarak yüklü olduğu ve her öğrencinin erişimine açık olduğu bilgisayar laboratuvarları desteğiyle de vermelidir. Bu laboratuvarlar ilgili derslerde her bir öğrenci için bir bilgisayar düşecek şekilde ve her bilgisayarın çok kullanıcı lisansı olan farklı türlerdeki (coğrafi bilgi sistemleri, tasarım, istatistiki analiz ve sayısal modeller ve planlama) yazılım programlarıyla yüklü olmalıdır.

Ayrıca, ŞBP eğitimi için öğrencilerin ve öğretim elemanlarının günümüzdeki kentleri gözlem ve deneyim yoluyla incelemesi çok önemlidir. Kentler, özellikle şehir planlama bölümlerinin yerleştiği kentler, ŞBP bölümlerinin akademik kadrosunun ve öğrencilerinin veri topladığı temel alanlardır, veya laboratuvarlardır. Bu yüzden, öncelikle ŞBP bölümlerinin açılacağı yerleşimlerin seçimi çok önemlidir. Bu yerleşimlerin mekansal, kültürel zenginlikleri, nüfus ve sosyo-ekonomik göstergeleri ve benzeri özellikleriyle, açılacak ŞBP bölümünün planlama, projelendirme, uygulama, mekan tasarımı ve benzeri çalışmalarını çeşitli nüfus ve planlama ölçekleri açısından besleyebilecek bir uygulama sahası da olmalıdır. Ülkemiz koşullarında bu tür yerleşimler genellikle ya belli nüfus (örneğin, 500.000 ve üstü) ve sosyo-ekonomik değerleri aşmış kentlerdir veya bu tür kentlere yakın (örneğin, kent merkezine 30km'den az veya yarım saatlik mesafede) yerleşim alanlarıdır. Daha küçük kentlerde veya metropol alanlara uzak yerleşkelerde açılan planlama bölümleri, genel olarak ya çalışma sahaslarından uzaktır veya planlama eğitiminin öğrenci ve araştırma çalışmalarına katmaya çalıştığı kentsel çeşitlilik ve zenginliklerden yoksundur.

Yanısıra, her dönem açılan stüdyo dersleri için veri toplamak ve/veya planlama öğrencilerinin kentlere, kent kültürüne ve sosyo-ekonomik ve mekansal koşullarına dair görgü ve bilgilerini arttırmak için öğretim üyelerinin gözetiminde yapılan, ilgili üniversitenin bulunduğu yerleşimden farklı ve sekiz yarıyılık eğitimi boyunca en az dört farklı yerleşimde proje yapılmasına yönelik teknik geziler, bir şehir planlama bölümünün saha eğitim çalışmaları için zorunludur. Ayrıca, öğrencilerin eğitimlerine paralel olarak sosyo-kültürel faaliyetlerin, öğrenci proje yarışması, araştırma ve çalıştay faaliyetlerinin de olanaklı hale getirilmesi ve desteklenmesi

gerekmektedir. Dolayısıyla, bu gezilerin organizasyonunu yapabilecek yapıda ve asgari şartlarda bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere düzenlenecek teknik gezi ve konaklamalar için şehir planlama bölümlerine yeterli seviyede bütçe ayrılması ve/veya ayırabilen üniversitelerde yeni bölüm açılması gerekmektedir.

2.b. Şehir Planlama Lisans Eğitimi İçin Asgari Ölçütleri Nelerdir? Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nden örnekler ve TUPOB üye görüşleri

Lisans düzeyinde şehir planlama eğitimi vermek için gereken asgari ölçütleri tespit amacıyla, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde lisans düzeyinde şehir planlama eğitimi veren bir grup bölüm incelenmiştir. Örnekler Amerika ve İngiltere'den en iyi planlama okulları sıralamasında en üst sırada yer alan okullar arasından seçilmiştir. Seçilen bölümlere yönelik bilgi, bu bölümlerin elektronik sayfaları üzerinden Ekim 2010'da elde edilmiştir². *Tablo 9*'da (Ek 1de) seçilen planlama bölümleri ve inceleme konusu olan bilgiler sunulmuştur.

Tablo 9'un değerlendirilmesinden belli başlı şu noktalar ortaya çıkmaktadır:

i) İncelenen planlama okulları içinde 76 öğretim üyesi ve görevlisiyle Massachusetts Institute of Technology (MIT) en geniş akademik kadroya sahip bölüm olarak görülürken, University of Newcastle Upon Tyne ise 15 öğretim üyesi ve görevlisiyle en az kadroya sahiptir. Bu iki uç arasında farklı sayıda kadroların yer aldığı görülmektedir. Bu durumda planlama bölümleri için ortalama bir kadro sayısından bahsetmek mümkün değildir. Ancak bir örnek dışında asgari akademik kadro sayısının 20 üzerinde olduğu görülmektedir.

ii) Bu bölümlere içerdikleri program sayıları açısından bakıldığında, program sayısı ile kadro sayısı arasında doğru orantılı bir ilişki görülmemektedir. Örneğin, en geniş akademik kadroya sahip olan MIT 1 lisans, 1 yüksek lisans ve 1 doktora programı içerirken; en az kadroya sahip University of Newcastle Upon Tyne 2 lisans, 7 yüksek lisans ve 1 doktora programı içermektedir.

iii) Bu incelemede öğrenci sayılarına yönelik çok az sayıda bilgiye ulaşılabilmektedir. Ulaşılan bu bilgi program sayısı ve akademik kadro ile öğrenci sayısı arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymak için yeterli değildir.

iv) Direkt olarak ölçütlere dair olmasa bile, şehir planlama bölümlerinin genel durumuna dair şu sonuçlar çıkmaktadır:

- Amerika ve özellikle İngiltere örneklerinde, şehir planlama bölümlerindeki gerek lisans gerekse de lisansüstü programlar Türkiye'deki programlara nazaran çok daha çeşitlidir.
- Program çeşitliliği gibi akademik kadrolar da çeşitlilik göstermektedir.
- Türkiye ile karşılaştırıldığında, bölüm kadrolarının önemli bir bölümünün hatta bazı örneklerde yarısından fazlasının profesör ünvanına sahip olduğunu

² Bölümlerin incelenmesinde, içerdikleri programlar, akademik kadroları ve kayıtlı öğrenci sayıları gibi konularda bilgi edinilmesi hedeflenmiştir. Ancak bölümlerin web sayfalarında bu bilgilerin tümüne ulaşılamamıştır.

görmekteyiz. Kadroların önemli bir bölümünü akademiden ya da uygulamadan deneyimli kişiler oluşturmaktadır.

- Bu tabloda görülmemekle birlikte, inceleme sırasında bölümlerarası işbirliğinin fazla olduğu, bölümün kadrosunun yanısıra eğitim programlarının farklı bölümlerden akademisyenlerle desteklendiği, eğitimin yanısıra araştırma amacıyla da ortak çalışmalar yürütüldüğü görülmüştür.

Özet olarak planlama eğitiminin kalitesini artırmak konusunda kadro sayısının yeterliliği, program ve kadro çeşitliliği, deneyimli kadronun bulunması, programların farklı disiplinlerin katkısıyla desteklenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Gerek yurtdışı örnekleri gerekse ülkemizde yıllardır şehir planlama eğitimi veren TUPOB üyesi bölümlerin görüşlerini değerlendirildiğinde, lisans düzeyinde şehir ve bölge planlama için (hem yeni açılacak hem de mevcut bölümlerin eğitim kalitesi için) gerekli öğretim kadrosu, fiziki altyapı ve donanım, ve coğrafi erişilebilirlik ve finansal kapasiteye ilişkin asgari ve azami ölçütler aşağıdaki gibi derlenmiştir.

2.b.1. Kontenjanlar ve öğretim kadrosu büyüklüğü³

Yukarıda detaylandırıldığı gibi şehir planlama lisans eğitimi, mühendislik, sosyal bilimler ve benzeri diğer alanlardaki eğitimden farklılaşan özelliklere sahiptir. Dolayısıyla, şehir planlama bölüm kontenjanlarının belirlenmesinde diğer alanlar için belirlenmiş ölçütler kullanılmamalıdır.

Planlama lisans eğitiminin temel ve uygulama ağırlıklı dersi olan stüdyo dersi ve bu dersin yukarıda özetlenen öncelikle akademik kadro açısından getirdiği sorumluluk ve görevler ve fiziki altyapı gereksinimleri düşünülerek; TUPOB üyelerinin planlama bölümleri için **öneri azami bölüm öğrenci kontenjanı veya “ideal şube/sınıf büyüklüğü” 25-30 veya 30-40 arasında değişmektedir.**

Lisans eğitiminin diğer dersleri de düşünüldüğünde, burada bölüm öğrenci kontenjanı sayısını kesin belirleyen o bölümün öğretim üyesi sayısıdır. Buna göre bölüm öğrenci kontenjanının, örneğin, ortalama 25 olması durumunda **asgari öğretim üyesi sayısı 12 olmalıdır**; yani, **1 tane öğretim üyesi başına 2 tane birinci sene lisans öğrencisi düşmelidir.** Ayrıca, ortalama 25 tane öğrenci kontenjanlı bir ŞBP bölümünde, toplam öğrenci sayısının (düzensiz öğrencilerle birlikte) 120 olduğu düşünüldüğünde, öğretim üyesi başına 10 öğrenci (120 öğrenci/12 öğretim üyesi=10) düşecektir. Üstelik bölümde asgari 12 öğretim üyesinin bulunması, zorunlu ve meslek dersleri dışında öğrencilerin gelecekte üstlenecekleri rollerdeki çeşitliliğe altyapı oluşturacak seçme ders çeşitliliğinin ve sayısının artmasına da imkan verecektir. Elbetteki bu öğretim üyesi kadrosunun ŞBP eğitiminin gerektirdiği uzman ve birikim çeşitliliğine sahip olması gerekmektedir.

Diğer yandan, “2 /1 oranı”na dayanarak önerilen “öğrenci kontenjan sayısı” / “öğretim üyesi sayısı” oranı, bir ŞBP bölümünde **lisans eğitime başlanabilmesi için öğretim üyesi sayısının asgari 12 olması gerektiğini de önermektedir. Bu sayı sadece lisans eğitimi için**

³ Kontenjanlar ve öğretim kadrosu büyüklüğü hesaplanırken sadece lisans eğitimi göz önünde bulundurulmuştur. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün çalışmasından (EK1) da anlaşılabilceği gibi, yüksek lisans ve doktora eğitimin de verilmesi durumunda öğretim kadrosu ihtiyacının çok daha fazla olduğu açıktır.

asgari sayı olup, bir bölümde lisans eğitimi ile birlikte yüksek lisans ve doktora eğitimi de verildiği durumlarda bu sayının asgari 24 olması gerekmektedir (Bkz:EK1).

Bunun yanı sıra, öğretim üyesi başına düşen ders yükünün ise (lisansüstü öğrencileri ile tez görüşme saatleri hariç) haftada 10-15 saati aşmaması gerektiği ortadadır. Ancak, öğretim üyelerinin üzerindeki ders yükünün lisansüstü eğitim ve bölüm dışı derslerin verildiği planlama bölümlerinde arttığı, öğretim kadrosu üzerinde bilimsel araştırmalarından yayınlanmış çalışma/eser yapma beklentisi olduğu ve idari görevlerin de bu yüke eklendiği hatırlandığında, bir planlama bölümü için bu 12 öğretim üyesi sayısının asgaride olması gerektiği tekrar ortaya çıkmaktadır.

2.b.2. Fiziki altyapı ve donanımın ölçütleri

Burada bir şehir planlama bölümünün açılması için gereken fiziki altyapı ve donanımın ölçütleri verilecektir. Ölçütler, bu bölümün öğrenci kontenjanının ortalama 25 ve toplam öğrenci sayısının (düzensiz öğrencilerle birlikte) 120 olacağı varsayılarak verilmiştir. Elbetteki öğrenci kontenjanlarının daha fazla olduğu bölümler, daha fazla toplam sayı ve büyüklüklere ve fiziki altyapı gereksinimine erişecektir.

120 öğrencinin eğitimi için, en azından asgari sayıda ve asgari ölçütlere göre tasarlanmış ve donatılmış derslikler, stüdyolar, bilgisayar laboratuvarları ve sosyal mekanlara ihtiyaç vardır. Ayrıca 120 öğrencili bir bölümde 12 öğretim üyesi, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileri için ofisler, toplantı odaları, ve bölümün idari personeline destek olacak teknisyenler ve hizmetliler de gerekmektedir.

Aşağıdaki liste, bu fiziki altyapı ve donanım gereksinimlerini **asgari ölçütlerinde** sıralamaktadır.

i) Öğrencilerin eğitimi ve ortak alanları için:

a. Tasarım/ planlama stüdyoları:

- Adet: 4-6 stüdyo,
- Büyüklük: Her biri 80-100m² arasında,
- Donanım: 40 kişi kapasiteli; her bir öğrenci için 1 çizim masası ve malzeme dolabı; doğal ışık ve akustik bakımından nitelikli; proje sunumu/ sergi yapmaya müsait; multimedia sunum teçhizatlı; kablolu-kablosuz internet erişimli; gece çalışmaya imkan veren ısıtma ve aydınlatmalı ve güvenli.

b. Derslikler:

- Adet: 3-6 adet derslik; 25-30 kişi kapasiteli,
- Adet: 3-6 adet derslik/anfi; 60-80 kişi kapasiteli,
- Donanım: Her biri multimedia sunum teçhizatlı.

c. Bilgisayar ve multimedia laboratuvar-sınıfları:

- Adet: 2 adet,
- Büyüklük: 40-50 kişi kapasiteli (her bir öğrenciye 1 bilgisayar),

- Donanım: Mesleki uygulamalara ilişkin program ve yazılımların (Arcgis, Arcinfo, Autocad, Netcad, Photoshop, SPSS, GIS, vb.) yüklü olduğu bilgisayarlar,
 - Yazı, çizim ve görsel çıktıların alınabileceği tarayıcı, yazıcı ve çizici ekipmanlı.
- d. Maket atölyesi: 40 kişi kapasiteli.
 - e. Bölüm arşiv odası: 80-100 m2; bilgisayarlı, arşiv çekmeceleri ve diğer donanımlar.
 - f. Toplantı/ konferans salonu: 1 adet; 150 kişi kapasiteli; multimedia sunum teçhizatlı.
 - g. Sosyo-kültürel faaliyetler/ topluluk odası: 1 adet; 80-100 m2.
 - h. Yeme-içme mekanları/ kafeterya
- ii) *Öğretim elemanları ve idari personel için:*
- a. Bölüm toplantı odası: 1 adet; 40-60 kişilik oturma düzeni; sunum teçhizatlı.
 - b. Öğretim elemanı odası: (eleman/ oda)
 - c. İdari personel oda/ mekanları
 - d. Uzmanlık alanları toplantı/ seminer odaları: 4 adet; her biri 25 kişilik toplantı masalı ve sunum teçhizatlı.
 - e. Baskı odası: 1 adet yazıcı, fotokopi makinesi ve bilgisayarlı.
 - f. Çok amaçlı salon (kültürel-sportif faaliyetler için)
 - g. Kütüphane

2.b.3. Coğrafi ve finansal erişebilirlik ve kapasite

Yukarda detaylandırıldığı gibi, şehir ve bölge planlama eğitimi için öğrenci ve öğretim elemanlarının mevcut kentleri gözlem ve deneyim yoluyla incelemesi çok önemlidir. Şehir planlama bölümlerinin açılacağı yerleşimlerin seçiminde; bu yerleşimlerin mekansal, kültürel zenginlikleri, nüfus ve sosyo-ekonomik göstergeleri ve benzeri özellikleri ile açılacak planlama bölümünün planlama, projelendirme, uygulama, mekan tasarımı ve benzeri çalışmalarını çeşitli nüfus ve planlama ölçekleri açısından besleyebilecek bir uygulama sahası olmasına dikkat edilmelidir. Ülkemizde bu tür yerleşimler ya belli nüfusu (örneğin 500.000 kişi ve üstü bir ölçüt olabilir) ve sosyo-ekonomik değerleri aşmış kentler veya bu tür kentlere yakın (örneğin 30km'den az veya yarım saatlik mesafe ölçüt olabilir) yerleşim alanları olabilir. Bununla birlikte yerleşimlerde var olan Yüksek Öğrenim altyapısı ve yerel özellikler de göz önünde bulundurulmalıdır .

Ayrıca, gerek her dönem açılan stüdyo dersleri için gerekse kentlerin sosyo-ekonomik, mekansal ve kültürel koşullarına dair görgü ve bilgilerini arttırmak için, planlama öğrencilerinin öğretim üyelerinin gözetiminde 8 yarıyıllık eğitimi boyunca en az 4 farklı kentte proje yapılmasına yönelik teknik geziler yapması; yanısıra, öğrenci proje yarışma, araştırma ve çalıştay faaliyetlerinin de olanaklı hale getirilmesi ve desteklenmesi için şehir planlama

bölümlerine yeteri seviyede bütçe ayrılması ve/veya ayırabilen üniversitelerde yeni bölüm açılması gerekmektedir.

3. MEVCUT ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMLERİNİN LİSANS EĞİTİMİ VEREBİLME ÖLÇÜTLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.a. Öğretim kadrosu (öğretim üyesi ve görevlileri) yükü

Türkiye'deki lisans düzeyinde eğitim veren mevcut şehir planlama bölümleri yukarıda bahsedilen ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde, ortaya sorunlu alanlar çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, lisans düzeyinde eğitim vermekte olan planlama bölümlerinde öğrenci kontenjanı ve derslik başına düşen öğrenci sayıları yıllar itibariyle artış göstermiştir. Öğrenci kontenjanlarında gözlenen bu artışlar, bölümlerdeki öğretim kadrosunun (öğretim üyeleri ve görevlileri) aynı oranda artmaması nedeniyle, öğretim kadrosunun ders yükü ve öğrenci yükünün yanında idari sorumluluklarını da arttırmıştır.

Yukarıda bahsedildiği üzere bir ŞBP bölümünün etkin bir şekilde lisans eğitimi verebilmesi için öğretim üyesi kadro sayısının asgari 12 olması gerekir. Bu sayı baz alınarak Türkiye'de lisans eğitimi veren ŞBP bölümleri *Tablo 10*'da karşılaştırıldığında, ilk kurulan planlama bölümlerinin ortalama 21 kişilik öğretim kadrosu ile öğretim kadrosu açısından belli bir olgunluğa erişmiş olduğu, ancak daha sonra kurulan planlama bölümlerinin bu seviyenin çok altında olduğu görülür. 1990 yılı sonrası kurulan ve lisans düzeyinde planlama eğitimi veren bölümlerin 2010 yılı itibariyle ortalama öğretim kadrosu 8 kişidir. Diğer bir deyişle, halen lisans eğitimi veren bu bölümlerin öğretim kadro sayısının artırılması gerekmektedir. Burada önemle üzerinde durulması gereken diğer bir nokta da, gerekli öğretim üyesi kadro sayısının asgari değeri hesaplanırken bölümlerin eğitim programlarının da göz önünde bulundurulmasıdır. Lisans eğitiminin yanı sıra lisansüstü eğitimin (Yüksek Lisans ve Doktora) verilmesi durumunda ise gerekli öğretim üyesi kadro sayısının asgari değeri kaçınılmaz olarak 12den daha fazla olacaktır. Hem lisans hem de lisansüstü eğitim veren bir ŞBP bölümünün gerekli öğretim üyesi kadro sayısının asgari değerinin hesaplanması üzerine bir çalışma Ek 2'de yer almaktadır. Bu çalışma doğrultusunda hem lisans hem de lisansüstü eğitim veren bir ŞBP bölümünün gerekli öğretim üyesi kadro sayısının asgari değerinin 24 olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Aynı ortalama, henüz lisans eğitimine başlamamış olan ŞBP bölümlerinde çok daha düşüktür. Bu bölümlerdeki ortalama öğretim kadro sayısı 3 kişidir. Dolayısıyla, **1990 yılı sonrasında kurulan ve henüz lisans eğitimine geçmemiş planlama bölümlerinin nitelikli ve etkin bir planlama eğitimi verebilmeleri için henüz olması gereken asgari kadroya ulaşamamışlardır.**

Halen lisans eğitimi veren planlama bölümlerinde, öğretim üyesinin eğitim yükünü ele almak için iki farklı ölçüt ele alınmıştır. İlki öğretim üyesi başına düşen azami öğrenci sayısının ortalama 10 olmasıdır. Şekil 1'de de yansıtıldığı gibi, 2009 yılı itibariyle planlama bölümlerinin yarısından fazlasında öğretim üyesi başına düşen ortalama 10 öğrencinin üstünde olduğu görülür. Bu bölümlerde öğretim kadrosu başına düşen öğrenci sayısı 12 ila 35 arasında değişmektedir. Ancak *Birinci Kısım*'da bahsedilen, 2008 sonrası birçok bölümde öğrenci kontenjanlarında artış yaşandığı ve (öğretim üyesi sayısında artış yaşanmadığı takdirde) öğretim üyesi başına düşen

ortalama öğrenci sayısının azami değer olan 10 rakamının çok üstüne çıkacağı açıktır. Mevcut durumda bu değer altında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısına sahip bölümlerde sözü geçen kontenjan artışı nedeniyle azami 10 öğrenci eşliğini aşacaktır.

Tablo 10: Lisans Eğitimi veren planlama bölümlerinin mevcut öğretim Kadrosu (Öğretim Üye ve Görevlileri) (2009-2010)

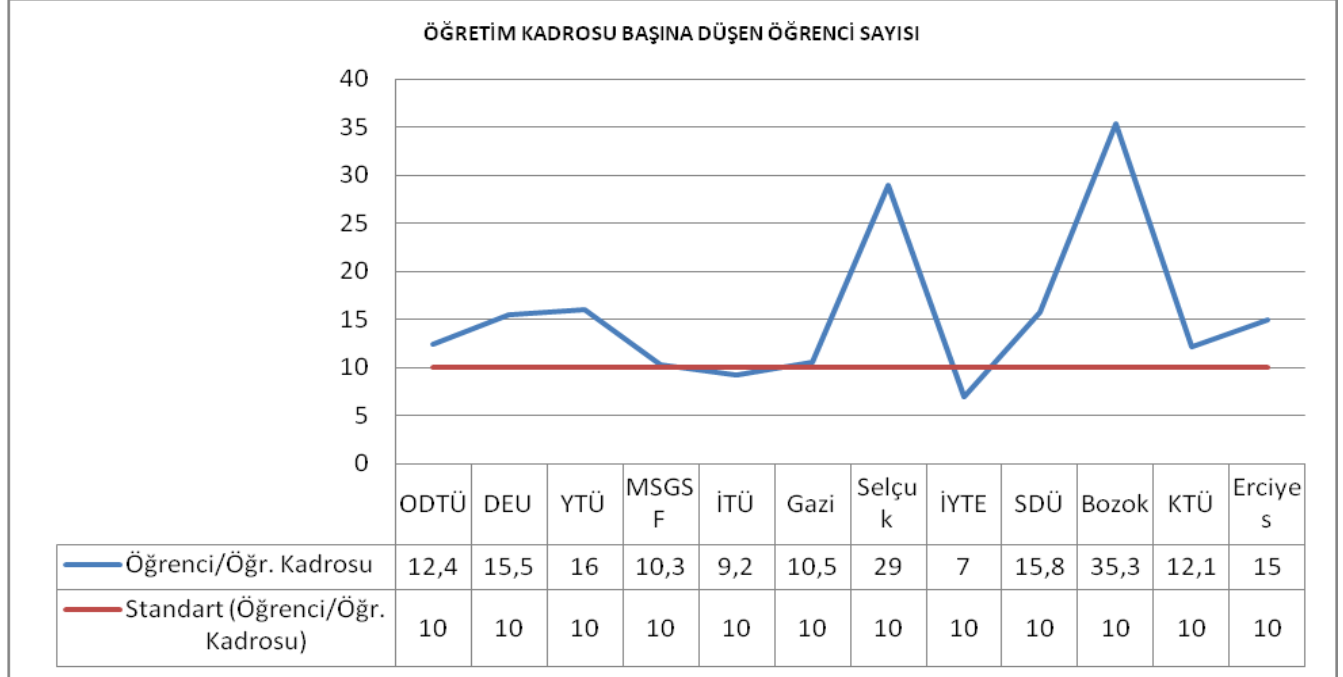
Kurum Ad?	Toplam Akademik üye ve görevlileri sayıs?
1961-1984 döneminde kurulan ve lisans eğitimi veren bölümler	
ODTÜ	18
DEU	18
YTÜ	21
MSGSF	24
İTÜ	26
Gazi	19
ortalama	21
1990 sonrasında kurulan ve lisans eğitimi veren bölümler	
Selçuk	7
Erciyes	7
İYTE	14
SDÜ	6
Bozok	3
KTÜ	9
ortalama	8
1990 sonrasında kurulan fakat lisans eğitimi vermeyen bölümler	
GYTE	6
Mersin	8
YYÜ	0
İBÜ	2
ÇOMÜ	1
Pamukkale	0
Amasya	3
Gaziantep	1
ortalama	3
Asgari ölçüt	12

Sadece mevcut sayısal veriler üzerinden değil, TUPOB 6. Dönem Başkanlığı sırasında bölüm sorunlarına dair yapılan çalışmaların değerlendirmesinde akademik ve idari kadro sayısının azlığı en önemli sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yine bölümlerin sorunlarına dair sorgulama sonuçları; öğretim üyesi sayısı ve ders yüklerinin yanı sıra kadro kısıtlamaları ve kadroların uzun bekleme süreleri nedeniyle nitelikli, yetişmiş öğretim elamanı kaybı ile öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve uzman kadroları temin etmenin güçlüklerini de göz önüne koymaktadır. İdari kadro açısından bakıldığında ise yeterince yetişmiş ve uzmanlığa sahip idari ve teknik personel (örneğin, bilgisayar işletmeni) istihdamında sıkıntı yaşandığı da dikkate alınmalıdır.

Bütün bu değerlendirmeler, öncelikle mevcut ŞBP bölümlerindeki öğretim kadrolarının iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve eğitim kalitesini yükseltmek için öğretim kadrosu üzerindeki öğrenci ve ders yüklerinin azaltılması gerektiğini göstermektedir. **Mevcut durumu iyileştirmeden yeni planlama bölümleri açmak, ülkemizde lisans düzeyinde planlama eğitiminin kalitesini arttırmaktan ziyade, planlama eğitimi için ayrılan kaynakların**

parçalanması ve eğitim kalitesinin düşmesine yol açacaktır. Eğitim kalitesinin artırılması için öncelikle mevcut planlama bölümlerinin geliştirilmesi önemsenmelidir.

Şekil : 1 Lisans Eğitimi Veren Planlama Bölümlerinde Öğretim Kadrosu Başına Düşen Öğrenci Sayısı

3.b. Fiziki altyapı ve donanım

Stüdyo: Her eğitim döneminde lisans eğitim programında 4 tane stüdyo dersi olduğundan, bölümlerdeki toplam stüdyo sayılarının 4 olması gereken asgari ölçüttür. Planlama bölümlerindeki stüdyo sayı ve alan büyüklüklerine bakıldığında, bölüm başına minimum stüdyo sayısının 1 ve maksimum stüdyo sayısının 8 olduğu görülür (*Tablo 11*). Gazi Üniversitesi ŞBP bölümü, 8 adet stüdyo ile en fazla stüdyoya sahip olan bölümdür. Bunun yanında YTÜ planlama bölümünde 4 stüdyo, ODTÜ planlama bölümünde 7 stüdyo vardır. İYTE, MSGSF, İTÜ ve Bozok Üniversitesi planlama bölümlerinin fakülte bazındaki stüdyolar ile bölümlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı görülmektedir. Ancak fakülte bazındaki stüdyo sayısının “yeterli” gibi gözükmeye yanıltıcı olabilir, çünkü genelde bu stüdyolar mimarlık bölümleri ve diğer bölümlerle paylaşılmaktadır. Ayrıca, emek ve zaman yoğun geçen planlama ve ilgili alan stüdyolarının her bir şube için ayrı olması gerektiği düşünüldüğünde, bünyesinde 4 adetten az sayıda stüdyo alanı bulunduran planlama bölümlerinin (SDÜ, MSGSF, ve Bozok Üniversitesi) eğitiminin aksayacağı ortadadır.

Tablo 11 : ŞBP Bölümlerinin Stüdyo Sayı ve Alan Büyüklükleri (2009)

	Bozok	Erciyes	Gazi	Selçuk	KTÜ	YTÜ	İYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEÜ	SDÜ	
Kontenjan	30	50	60	50	40	60	30	60	70	30	60	30	
Toplam Öğrenci	106	220	255	232	109	363	132	248	282	275	282	98	
Stüdyo sayısı	Bölüm	2	12	8	4	4	4	-	1	2	7	5	3
	Fakülte	3	12	-	2	-	-	10	11	20	-	-	-
Bölüm büyüklük	Minim.	50	76	85	85	80	97	100	180	220	20.6	102	60
	Maksim.	100	235	180	153.2	13	98	100	180	400	63	242	75

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Stüdyo alan büyüklüklerine baktığımızda, 25 öğrenci kontenjanlı bir planlama bölümünde her bir stüdyonun asgari 80-100 m2 arasında olması gerektiği varsayılarak, stüdyoları yeterli büyüklükte olmayan bölümlerin ODTÜ, SDÜ ve Bozok Üniversitesi'nde olduğu görülmektedir. Ancak, Tablo 11'deki veriler bölümlerin kontenjan ve toplam öğrenci sayılarını da gözönüne alarak değerlendirilirse, aslında öğrenci kontenjanı ve ortalama sınıf büyüklüğü (toplam öğrenci sayısı / 4) 30'un üstünde ve stüdyo büyüklüğü 100m2'nin altında kalan tüm bölümlerin yetersiz stüdyo büyüklüklerinden mağdur olduğu söylenebilir. Buna göre, 2009 yılı itibariyle İYTE hariç tüm planlama bölümlerinin kalabalık/ yetersiz stüdyo alanlarında ders verdiği anlaşılmaktadır. Ama 2010 yılı itibariyle İYTE'nin kontenjanının 58 sayısına çıkartıldığı hatırlanırsa, Türkiye'nin tüm lisans eğitimi veren planlama bölümlerinde eğitim kalitesini düşürecek seviyede küçük ve yetersiz stüdyo alanlarında eğitim verildiği söylenebilir.

Stüdyoların kapasitelerinin üzerinde öğrenciyi ağırlamak zorunda kalması, donanımları açısından da sorun yaratabilir: her bir öğrenci için 1 çizim masası, doğal ışık ve akustik bakımından nitelikli ve proje sunumu/ sergi yapmaya müsait olabilmesi için stüdyoların kapasitelerini aşmaması gerekirken, multimedia sunum teçhizatlı, kablolu-kablosuz internet erişimli, gece çalışmaya imkan veren ısıtma ve aydınlatma konforlu ve güvenli stüdyolar da her bölüm de yoktur.

Derslik ve donanımları: Bölümlerdeki dersliklerin sayısına bakıldığında gerek bölüm gerek fakülte bazında (Tablo 12'de görüldüğü gibi) birçok planlama bölümünün asgari sayılarda (3 ila 6 civarında) dersliği varken, SDÜ'nün tek bir derslik ile bu asgari ölçütün de altında kaldığı görülmektedir. YTÜ'nün ise 4 adet stüdyosu aynı zamanda derslik olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle her sınıfa ait ve sürekli kullanılabilen stüdyo mekanı bulunmamaktadır. Diğer taraftan, derslik büyüklüklerinin (İTÜ verilerini gözardı edersek) genelde 30-40 öğrenci ve kimi zaman daha az sayıda öğrenci için müsait olduğu görülmektedir. Ancak bölümlerinin çoğunun 30-40 üstü kontenjanlarının olduğu hatırlanırsa, bölümlerin mevcut dersliklerinin yetersiz büyüklükte olduğu ortadadır.

Tablo 12: ŞBP Bölümlerinin Derslik Sayı ve Alan Büyüklükleri (2009)

		Bozok	Erciyes	Gazi	Selçuk	KTÜ	YTÜ	İYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEU	SDÜ
Kontenjan		30	50	60	50	40	60	30	60	70	30	60	30
Toplam Öğrenci		106	220	255	232	109	363	132	248	282	275	282	98
Derslik sayısı	Bölüm	3	7	4	1	-	6	-	-	1	8	8	1
	Fakülte	3	7	2	6	-	-	21	13	37	-	-	-
Bölüm derslik büyüklük	Minim.	50	18	30	62		27		45	28	51	51	45
	Maksim.	50	36	55	62		47		45	221	61	61	45

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Tablo 13: ŞBP Bölümlerinin Ders ve Derslik Donanımları (2009)

		Bozok	Erciyes	Gazi	Selçuk	KTÜ	YTÜ	İYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEU	SDÜ
Kontenjan		30	50	60	50	40	60	30	60	70	30	60	30
Bilgisayar Sayısı	Lab Bölüm	2	2	1	1					1	1	1	1
	Fakülte		2		3	1	1	2	2	8	1		
Bilgisayar Sayısı	Bölüm		-	30	15						38	30	30
	Fakülte	80	110		126	30	5	40	30	205	30		
CBS	*		40	1	2	1	24	1	1	1	1	1	1
CAD	*	1	40	1	1	1	14	1	1	1	2	1	1
Plotter	*	-	2	1	1	1	-	1	1	1	1	-	-
Proje Cihazı	*	32	16	9	13	4	8	1	7	14	14	6	1
Multi-medya	*	1	110	-	-	1	-	-	1	1	2	1	-

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Bölümlerin mevcut ders ve derslik donanımları (özellikle elektronik cihaz ve yazılımlar) ve bilgisayar laboratuvar sayıları Tablo 13'deki gibidir. Buna göre, her bölümün ya kendi bünyesinde veya fakültesi bünyesinde en az 1 adet laboratuvar olduğu görülmektedir. Ancak fakülte bazındaki değerlendirmeler, o fakültede aynı laboratuvarı kullanan/kullanmaya talip kaç tane bölüm olduğu ve bölümlerdeki öğrenci sayıları da dikkate alınarak yapılmalıdır. Diğer taraftan bölüm veya fakülte bazındaki bilgisayar sayısı ile bölüm öğrenci kontenjanı

karşılaştırıldığında, bazı bölümlerde bir bilgisayar başına birden fazla öğrenci düştüğü görülmektedir. Bu bölümler, GAZİ, KTÜ, İYTE (2010 yılı 55 kontenjanı ile), MSGSF ve DEÜ'dür.

Tablo 13'de diğer derslik donanımları incelendiğinde, bölüm ve fakülte bazındaki toplam donanımın bazı bölümlerde hiç olmadığı görülmektedir. Örneğin plotter yazıcı, 12 bölümden 4 tanesinin ne kendi bünyesinde ne de fakültesinde vardır. Proje cihazları her bölümde en az 1 tane varken, multimedya cihazları sadece 5 bölümde vardır. Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ve tasarım (CAD) yazılımları birçok bölümde veya fakülte de vardır. Bu durum geçmişi daha eski olan planlama bölümlerinin dahi ders donanım cihazları açısından halen bir gelişme aşamasında olduklarını sergilemektedir.

Destek Alan Büyüklükleri ve Donanımları: Tablo 14'de görüldüğü gibi, maket atölyesi her bölüm veya fakülte de yoktur; genelde fakülte bazında olmak üzere 8 bölümde 1 adet vardır. Yine sadece fakülte bazında, çoğu bölümün erişimi olduğu en az 1 adet amfi vardır ve kapasitesi minimum 80 ve maksimum 600 kişi arasında değişmektedir.

Tablo 14: ŞBP Bölümlerinin Destek Alanları Mekansal Verileri –I (2009)

		Bozok	Erciyes	Gazi	Selçuk	KTÜ	YTÜ	İYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEÜ	SDÜ
Maket Atölye	Bölüm	1											
	Fakülte		-	1	1			1		1	1	1	
Amfi Sayısı	Bölüm		-	2									2
	Fakülte	3	-	2	3	1	1	1	3	2	1	1	
Amfi Kapasitesi	Bölüm		-	70									
	Fakülte		-	500-1000	580	120		80	600	430	400	300	
Fotokopi	Bölüm		-	1									
	Fakülte	1	3	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
Kırtasiye			1	1	1			1	1	1	1	1	
Kantin		1	1	1	1			1	1	2	1	1	

(*) Toplam değer, bölüm veya fakülte bazında.

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının bölümlerde geçirdikleri zamanda eğitim amaçlı günlük ihtiyaçlarını giderebilecekleri destek birimlerden olan kırtasiye, sadece 6 bölümde vardır. Ayrıca 1 bölüm (SDÜ) dışında tüm bölümler fotokopi ihtiyaçlarının giderebilecekleri olanağa

sahiptir. Ancak SDÜ aynı zamanda kırtasiye erişiminden de yoksundur. Kantin olanakları ise 2 bölüm (KTÜ ve YTÜ) dışında tüm bölümlerde vardır.

Bölümlerde eğitim ve öğretime destek birimler olarak arşiv, kütüphane, akademik ve idari ofis sayısı ve büyüklükleri önemli olup (Tablo 15), bir ŞBP bölümünün kurulması için gerekli asgari ölçütleri tariflerken de belirleyicidir. Her bölümün (KTÜ ve İTÜ hariç) çoğunlukla kendi bünyesinde 1 adet arşiv odası vardır. Bu odaların bölüm bazındaki büyüklükleri 100 m2 ile 15 m2, fakülte bazında ise 450 ila 60 m2 arasında değişmektedir.

Tablo 15: ŞBP Bölümlerinin Destek Alanları Mekansal Verileri –I I (2009)

		Bozok	Erciyes	Gazi	Selçuk	KTÜ	YTÜ	IYTE	MSGSF	İTÜ	ODTÜ	DEU	SDÜ
Arşiv Büyüklük	Bölüm	15	-	100	18.36	-	51.5	50	40	-	13.7	30	
	Fakülte	60	320	-	-	-	-	-	-	450	-	-	
Kütüphane	Bölüm	25	-	200			40		25				
	Fakülte		32	1500			270			2	36.2		
Akademik Ofis Sayısı			62	30	22	9	21	17	10	35	20	20	7
Akademik Ofis Büyüklük	Min.		13	12	9.3	24	4	15	6	11	10	10	16
	Mak.		18	15	18.36	24	18.5	40	60	27	32.4	16	32

Kaynak: DEÜ 2009 yılı TUPOB 5.Dönem Başkanlığı, IV. Komisyon anket çalışmaları

Bünyesinde veya fakültesinde kütüphanesi olan 6 planlama bölümü vardır. Sadece 4 bölümün kendi bünyesinde kütüphanesi vardır. Fakülte bazında ise bu sayı 4 adettir, ancak 2 tanesi zaten bölüm bünyesinde kütüphanesi olan okullardır. Akademik ofis sayısı bölümler arasında 3 ile 35 adet arasında değişirken, ortalama 17 adet ofis gözükmektedir. Ofislerin alan büyüklükleri ise 4 m2 ile 54 m2 arasında değişmektedir⁴.

3.c. Coğrafi ve finansal erişim sorunları ve diğer sorunlar

Kent içi ve ülke genelindeki coğrafi konum özellikle yeni kurulan üniversite yerleşkelerinde yer alan şehir ve bölge planlama bölümleri için zorlayıcı koşullar oluşturmaktadır. TUBOP 6. Dönem çalışmaları sırasında mevcut şehir ve bölge planlama bölümleri tarafından dile getirilen sorunların arasında; toplu taşıma olanaklarının azlığı ve düzensizliği, bölüm aktiviteleri için dışarıdan katılımcı gelmesinin zorluğu, kentin bölge ve ülke içindeki konumu nedeniyle il dışından gelecek öğrenci ve akademisyenler için diğer illerle olan alternatif ulaşım olanaklarının kısıtlılığına (ör: Karadeniz Teknik Üniversitesi) dikkat çekilmiştir.

⁴ Bu sayıların anlamlandırılabilmesi için, bölümlerindeki öğretim elemanı sayısı (araştırma görevlileri de dahil) ile orantısal bir ilişki kurulmalıdır. Her ofis başına kişi sayısı ve kişi başına ofis alan büyüklüğü hesapları ile “kalite ofis/çalışma ortamı”na dair değerlendirmeler çikabilir.

Ayrıca, ŞBP bölümlerinin kendilerine ait bütçelerinin olmaması önemli sorunlar yaratmaktadır. Bunların arasında akademik personelin yurt içi ve dışı görevlendirme taleplerinin karşılanamaması; akademik kadronun kullanımı için gerekli makine, teçhizat, kırtasiye gibi malzemenin alınamaması; tez savunma sınavı, tez izleme komitesi, sosyal etkinlik ve seminerler için bölüm dışından gelen öğretim üyelerinin ve katılımcıların erişimlerinin sağlanamaması; stüdyo dersleri kapsamında proje çalışması için il dışında seçilen alanlara öğrencilerinin yolluk, kalacak yer ve yevmiye masraflarının temin edilememesi yer almaktadır.

4. SONUÇ DEĞERLENDİRME:

Ülkemizde şehir planlama lisans eğitimi verebilmek için gereken öğretim kadrosu ve fiziki altyapıya dair asgari ölçütler eksiktir. Bu tür ölçütler olmaksızın açılmış ve açılacak şehir ve bölge planlama (ŞBP) bölümlerinde verilen eğitimin kalitesinin uluslararası seviyenin altına düşme tehlikesi ve şehir planlama lisans eğitimine ayrılan maddi ve akademik kaynakların verimsiz bir şekilde harcanması söz konusudur.

TUPOB'un bu raporu öncelikle, ülkemizdeki ŞBP bölümlerinin lisans öğrenci ve mezuniyet sayıları ile kamu ve özel sektörün şehir planlancılar için mevcut istihdam olanaklarını karşılaştırarak, Türkiye'de lisans eğitimi veren yeni bir ŞBP bölümü açmanın ve mevcut bölümlerde 2008 yılından beri yaşanan lisans öğrencisi kontenjan sayısındaki artışların sadece diplomalı ama işsiz şehir plancısı sayısını arttıracaklarını vurgulamıştır. Yeni bölüm açmak ve öğrenci kontenjan sayısını arttırmak yerine, önemli olan mevcut ŞBP bölümlerinin eğitim, öğretim üyesi kadrosu, fiziki altyapı ve donanıma dair sorunlarının incelenmesi ve çözümler üretilmesi, buldukları kent ve bölgeye katkılarının ve mezunlarının iş bulabilme olanaklarının artırılması için çaba harcanması gerekmektedir.

Devamında, şehir planlama lisans eğitiminin nitelikli bir düzeyde yapılabilmesi için gerekli ölçütler belirlenmiştir. Bunun için önce bu eğitimin kendine has özellikleri sıralanmıştır. Bu özelliklerin başında, "stüdyo eğitimi" veya "stüdyo" diye adlandırılan ve tasarım, plan ve proje geliştirme ve uygulama ağırlıklı eğitimin olmasıdır. Bu eğitimin niteliği, öğretim elemanının bir ders saatinde ilgilenebileceği öğrenci sayısının belli seviyelerde tutulmasına bağlıdır. ŞBP stüdyo eğitiminin verildiği derslik ise diğer derslik alanlarından farklı fiziki, donanım ve konfor koşulları gerektirmektedir. Ayrıca günümüz teknolojik gelişmeleri, tasarım alanlarına dair yazılımların lisanslı olarak yüklü olduğu ve her öğrencinin erişimine açık olan bilgisayar laboratuvarları desteklenmiş ŞBP eğitimini şart koşturmaktadır. Planlama bölümünün açıldığı kentin sosyo-ekonomik düzeyinin gelişmişliği ve bölümün kent merkezine coğrafi yakınlığı da, kentsel gözlem ve analizlerin önemli olduğu ŞBP eğitiminin kalitesi ve zenginliği için çok önemlidir. İlgili olarak, diğer kentlerde gözlem, araştırma ve analiz yapmak üzere gerçekleştirilecek teknik gezi ve konaklamalar için ŞBP bölümlerine yeteri seviyede bütçe ayrılması ve/veya ayırabilen üniversitelerde yeni bölüm açılması gerekmektedir.

Yurtdışındaki "başarılı" olarak addedilen şehir planlama bölümlerine bakıldığında; planlama eğitiminin kalitesini artırmak konusunda kadro sayısının yeterliliği, program ve kadro çeşitliliği, deneyimli kadronun bulunması, programların farklı disiplinlerin katkısıyla desteklenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Gerek yurtdışı örnekleri gerekse ülkemizde yıllardır şehir planlama eğitimi veren TUPOB üyesi bölümlerin görüşleri değerlendirildiğinde, lisans düzeyinde şehir ve bölge planlama için (hem yeni açılacak hem de mevcut bölümlerin eğitim kalitesi için) gerekli öğretim kadrosu, fiziki altyapı ve donanım ve coğrafi erişilebilirlik ve finansal kapasiteye ilişkin asgari ölçütler ve öğrenci kontenjanına ilişkin azami ölçütler Rapor'da derlenmiştir. Buna göre özetle, TUPOB üyelerinin planlama bölümleri için öneri azami bölüm öğrenci kontenjanı veya “ideal şube/sınıf büyüklüğü” 25-30 veya 30-40 arasında değişmektedir. Ayrıca “2 /1 oranı”na dayanarak önerilen “öğrenci kontenjan sayısı” / “öğretim üyesi sayısı” oranı, bir ŞBP bölümünde lisans eğitime başlanabilmesi için öğretim üyesi sayısının asgari 12 olması gerektiğini de önermektedir. Vurgulanması gereken diğer bir nokta da, bu asgari sayının sadece lisans eğitimi göz önünde bulundurularak hesaplanmış olmasıdır. Lisansüstü eğitimin verilmesi durumunda ise bu sayının yetersiz kalacağı ve lisans eğitimi için belirlenen asgari değerin iki katına çıkarak 24 olacağı açıktır. Yine öğrencilerin eğitimi ve ortak alanları ve öğretim elemanları ve idari personeli için gereken fiziki altyapı ve donanımına dair ölçütler Rapor'da sıralanmıştır.

Bu ölçütlere dayanarak mevcut ŞBP bölümlerinin durumu değerlendirilmiştir. Buna göre, halen lisans eğitimi veren bu bölümlerin öğretim kadro sayısının arttırılması ve fiziki altyapı ve donanımlarının iyileştirilerek geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle 1990 yılı sonrasında kurulan ve henüz lisans eğitime geçmemiş planlama bölümleri; nitelikli ve etkin bir planlama eğitimi verebilmeleri için henüz olması gereken asgari kadroya ulaşamamışlardır. Ayrıca 2008 sonrası birçok bölümde kontenjan artışı yaşandığı ve 2010 yılında bu artışın bazı bölümlerde iki katı olduğu hatırlanırsa, mevcutta öğretim üyesi başına düşen ortalama öğrenci sayısının ölçütlerle konan üst eşiği çoktan aştığı ortadadır. Öncelikle mevcut ŞBP bölümlerindeki öğretim kadrolarının iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve eğitim kalitesini yükseltmek için öğretim kadrosu üzerindeki öğrenci ve ders yüklerinin azaltılması gerektiğini göstermektedir. Mevcut durumu iyileştirmeden yeni planlama bölümleri açmak, ülkemizde lisans düzeyinde planlama eğitiminin kalitesini arttırmaktan ziyade, planlama eğitimi için ayrılan kaynakların parçalanması ve eğitim kalitesinin düşmesine yol açacaktır.

EK1

ODTÜ ŞBP Bölümü Örneği Işığında İlgili Bölümlerde Verilen Zorunlu Dersler ve Öğretim Üyelerinin Ders Yükleri ve NORM KADRO Önerisi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde Verilen Zorunlu Dersler

A1) CRP Lisans Eğitimi Zorunlu Dersleri,

<i>Birinci Yıl</i>	<i>İkinci Yıl</i>	<i>Üçüncü Yıl</i>	<i>Dördüncü Yıl</i>
CRP 111	CRP 211	CRP 341	CRP 471
CRP 105	CRP 231	CRP 351	CRP 404
CRP 106	CRP 212	CRP 371	CRP 409
CRP 146	CRP 234	CRP 372	
	CRP 242	CRP 382	
		CRP 392	

A2) Lisans Programında Planlama Modüllerinin Zorunlu Dersleri,

<i>1. Dönem</i>	<i>2. Dönem</i>
CRP 488	CRP 418
CRP 495	CRP 334
CRP 414	CRP 454
CRP 333	CRP 407

A3.) CRP Y.Lisans ve Doktora Programının Zorunlu Dersleri

CP 524	CRP 601
CP 537	CRP 602
CP 558	CRP 640
CP 570	
RP 511	
RP 534	
RP 532	
RP 546	

Yıllık Temelde Verilen Zorunlu Dersler ile Stüdyoların Toplamı

CRP	
Lisans:	18 Ders + 8 Stüdyo
Y.Lisans + Doktora	11 Ders + 3 Stüdyo

Yılda Toplam 29 Ders ve 11 (3 Lisansüstü) Stüdyo

SONUÇ ve ÖNERİ NORM KADRO:

Öğretim Üyesi Yükü ve Norm Kadro Önerisinin Belirlenmesine Yönelik Önerilen Ölçütler:

1.) Öğretim üyesi başına : Birinci dönem 1 stüdyo ve 1 zorunlu ders (Haftada 11 Kredi); İkinci dönem 1 Stüdyo ve 1 zorunlu ders,(Haftada 11 Kredi).

2.) (Her 10 öğrenciye 1 Öğretim Üyesi Koşulu ile) Lisans Stüdyolarında 4, Y.Lisans Stüdyolarında 2 öğretim üyesine gereksinim olduğu öngörülmektedir.

Yukarıda önerilen öğretim üyesi yükü esas alınarak bölümümüz için hesaplanan norm kadro verileri aşağıda hesaplanmıştır. Buna göre,

Bir Yılda Verilen Toplam Zorunlu Ders Sayısı: 29

Bir Yılda Verilen Toplam Lisans Stüdyosu Sayısı (8) X 4 (Stüdyolarda Ortalama 40 Öğrenci Olacağı Varsayımı ile) : 32

Bir Yılda Verilen Toplam Lisans Üstü Stüdyosu Sayısı (3) X 2: 6

Yılda toplam 29 öğretim üyesi “lecture” dersleri için, 38 öğretim üyesi ise stüdyo dersleri için gerekmektedir. Buna göre bir yılda dersler ve stüdyolar için toplam 67 öğretim üyesi gerekmektedir.

Buna göre; Dönem Başına Gereken Toplam Öğretim Üyesi Sayısı: 67: 2 Dönem = 32,5 (Bu sayı aşağıda 32 olarak alınacaktır)

Toplam gereksinim olan 32 Öğretim Üyesinin – ODTÜ ŞBPB için 19 yıllık bölüm ortalaması esas alınarak hesaplanan- % 25 inin ek görevli Öğretim Görevlileri ile karşılanması planlanmaktadır. Bu durumda,

Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinde gerekli toplam öğretim üye ve görevlisi sayısı (NORM KADRO) 24 öğretim üyesi olarak hesaplanmaktadır.

Bu değerlendirmenin asgari norm kadro verisine ulaşmak amacıyla hazırlandığı belirtilmelidir. “İdeal” bir kadro büyüklüğü yukarıda belirtilen sayının üzerindedir. Gerekçeler ise şu şekilde özetlenebilir,

1. Bölümlerin lisans ve lisansüstü programlarında çok sayıda seçmeli ders verilmektedir. Ancak bu dersler yukarıdaki listede yer almamaktadır. Norm kadro hesaplamasında öğretim üyelerinin sadece bir zorunlu ders ve bir stüdyo dersi verecekleri esas alınmıştır. Bölüm öğretim üyelerinden meslek alanında yaşanan çağdaş gelişmelere koşut seçmeli dersler vermek isteyenlerin desteklenmesi gerekmektedir.
2. Bölümlerde öğretim üyelerinin üzerindeki y.lisans ve doktora tez yükleri bu listede yer almamaktadır. Bunun da öğretim üyeleri üzerinde ek bir yük olduğu gözetilmelidir.
3. ODTÜ de bile 2008-2009 öğretim yılı için öğretim üyesi başına düşen lisans öğrencisi sayısı 15,20; lisansüstü öğrenci sayısı 12,20 ve toplam öğrenci başına düşen öğretim üyesi sayısı ise 27,40 dır. Bu sayılar Avrupa ülkelerindeki tanınmış planlama bölümlerindeki sayıların 3-4 katı daha yüksektir. (Bkz. Ekteki Tablo)

Özetle, ülkemizde lisans ve y. Lisans düzeyinde eğitim yapan ŞBPB lerin kaliteli, verimli ve sağlıklı bir eğitim verebilmeleri için asgari tam günlük öğretim üyesi olarak kadro büyüklüklerinin 24 ün altına düşmemeleri gereği vardır.

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ İLE AVRUPA PLANLAMA OKULLARININ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ÜYESİ SAYILARI BAKIMIDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Örnek Bölümler	LİSANS (1)	LİSANSÜSTÜ	AKADEMİK KADRO (2)	Akademik	Akademik	Akademik
				kadro başına lisans öğrencisi	kadro başına lisansüstü öğrencisi	kadro başına TOPLAM öğrenci sayısı
Aalborg, Danimarka	75	23	20	3,75	1,15	4,90
Lille, Fransa	90	95	17	5,29	5,59	10,88
Torino, İtalya	120	11	26	4,62	0,42	5,04
Lisbon, Portekiz	105	30	25	4,20	1,20	5,40
Dortmund, Almanya	190	30	60	3,17	0,50	3,67
Volos, Yunanistan	150	36	34	4,41	1,06	5,47
Heriot-Watt,Edinburgh, UK	60	60	19	3,16	3,16	6,32
Liverpool, UK	60	40	7	8,57	5,71	14,29
Leeds, UK	30	45	8	3,75	5,63	9,38
ODTÜ,Türkiye	228	183 (3)	15	15,20	12,20	27,40
ODTÜ dışında diğer okuların ortalaması:				4,55	2,71	7,26

(1) Lisans eğitim gören toplam öğrenci sayısıdır (yıl bazında değil). Kaynak belgede lisans öğrenci sayısı için bir yıldaki öğrenci sayısı verilmiştir; burada bu veri toplam lisans eğitimi süresi ile çarpılmıştır. Türkiye dışında burada alınan tüm okullarda toplam lisans eğitimi süresi 3 yıldır.

Kaynak: AESOP (2006) Bologna Survey: Implications of the Bologna Process for Planning Education in Europe

(2) Bölümde tam gün görev yapan öğretim üyelerini kapsamaktadır

(3) Bölüm öğretim üyelerinin ortak programlarda üstlendikleri lisans üstü öğrenciler sayıya dahil edilmiştir.